

Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek
ADVIES nr. 12-05

Betreft: de gezondheidsgids van Domus Medica

Algemeen

Voor bevolkingsonderzoek op initiatief of voorstel van derden is, zoals bepaald in het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2008 betreffende bevolkingsonderzoek in het kader van ziektepreventie (verder het besluit over bevolkingsonderzoek te noemen), een toestemming van de minister vereist. De minister baseert zich bij zijn beslissing over die toestemming op een advies van de Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek.

Initiatieven of voorstellen worden in twee fasen beoordeeld door de werkgroep Bevolkingsonderzoek:

- (1) in een eerste stap wordt nagegaan of het voorstel bevolkingsonderzoek betreft - en dus onder het toepassingsgebied van het besluit over bevolkingsonderzoek valt;
- (2) in een tweede fase wordt nagegaan in hoeverre het voorstel of het initiatief aan de (kwaliteits)criteria voor bevolkingsonderzoek (vermeld in het besluit over bevolkingsonderzoek) voldoet.

Als in de eerste stap blijkt dat het initiatief geen bevolkingsonderzoek is, is beoordeling door de werkgroep Bevolkingsonderzoek aan de hand van de criteria niet nodig.

Situering

De Gezondheidsgids is een instrument voor de huisarts dat bedoeld is om op gestructureerde wijze preventieve zorg die evidence based is te verlenen aan personen van 45 tot 75 jaar. De gids bestaat uit een vragenlijst en een bijhorende handleiding die de aanbevelingen van Domus Medica samenvat. Een ingevulde vragenlijst zou moeten resulteren in een preventieplan op maat van het individu. De Gezondheidsgids behandelt meer dan 1 aandoening (en eventuele opsporing ervan).

De Gezondheidsgids wordt gepromoot bij alle huisartsen, en het is de bedoeling op basis ervan een aanbod te doen aan personen van 45 tot 75 jaar. Dit aanbod wordt al dan niet gekaderd binnen het GMD⁺ (het Globaal Medisch Dossier-plus werd ingevoerd op 1 juni 2010 en voorziet via het RIZIV o.a. in een extra honorarium).

In advies 2011-01 over het toepassingsgebied van het besluit over bevolkingsonderzoek, verduidelijkt de werkgroep dat een aanbeveling over screenen van wetenschappelijke verenigingen mogelijk onder het toepassing van de regelgeving over bevolkingsonderzoek vallen:

"Aanbevelingen of initiatieven van wetenschappelijke verenigingen, lokale kwaliteitskringen, beroepsverenigingen, enz., en die betrekking hebben op het opsporen van risicofactoren of ziekten, zijn, strikt genomen bedoeld om het handelen van de arts in de eigen praktijk te ondersteunen. Echter, het feit dat de arts die aanbeveling alleen toepast binnen de eigen praktijk betekent niet dat de opsporing waarover een aanbeveling handelt, niet onder de toepassing van de Vlaamse regelgeving valt. De aanbeveling heeft immers een potentieel bereik dat ruimer is dan de populatie van één praktijk en is bedoeld om toe te passen in alle (zoveel mogelijk praktijken). De initiatiefnemers van de aanbeveling moet voor dergelijke aanbeveling een aanvraag tot toestemming indienen."

De aspecten in de Gezondheidsgids die over screening gaan en de Gezondheidsgids in zijn geheel, worden gevat door de regelgeving over bevolkingsonderzoek,:

- ⇒ het is een instrument dat idealiter zal gebruikt worden door alle huisartsen, en gekoppeld wordt aan aanbevelingen van Domus Medica;
- ⇒ de opzet van de Gezondheidsgids bestaat erin de hele vragenlijst voor te leggen aan een persoon die op consultatie komt, ook al heeft die persoon geen klachten gerelateerd aan de risico's waar de vragen naar peilen;
- ⇒ algemene verspreiding of bekendmaking van de Gezondheidsgids en/of bijhorende vragenlijst bij de Vlaamse bevolking induceert zorgvragen of medische consumptie.

Domus Medica diende, in afspraak met de werkgroep Bevolkingsonderzoek, een afzonderlijke aanvraag voor toestemming tot bevolkingsonderzoek in voor de volgende thema's die aan bod komen in de Gezondheidsgids en de aanbevelingen waar ze naar refereren:

- borstkanker
- baarmoederhalskanker
- dikkedarmkanker
- diabetes type II
- risico op hart- en vaatziekten
- alcohol
- roken

Er werd ook een aanvraag ingediend voor het toepassen van de methodiek van de Gezondheidsgids in zijn geheel.

De aanvragen werden besproken tijdens de vergaderingen van de werkgroep van 7/05/2012 en 8/11/2012. Omdat sommige aanvragen inhoudelijk sterk samenhangen en omdat alle aanvragen betrekking hebben op het toepassen van het instrument de Gezondheidsgids, worden de afzonderlijke adviezen over al deze aanvragen gebundeld.

Het advies is onderverdeeld in een algemeen luik, waarin dat deel van de adviezen wordt opgenomen dat betrekking heeft op alle aanvragen en de Gezondheidsgids als instrument, en een specifiek luik, waarin een advies per aanvraag wordt geformuleerd.

Advies

De vragen in de vragenlijst bij de Gezondheidsgids vormen samen 1 instrument en verwijzen naar één of meerdere aanbevelingen en thema's tegelijk.

Omwille van praktische overwegingen heeft Domus Medica, op vraag van de werkgroep Bevolkingsonderzoek, voor een aantal thema's een afzonderlijk aanvraag ingediend. Het opsplitsen in meerdere aanvragen strookt echter niet met de filosofie van de Gezondheidsgids als instrument om een aantal preventieve thema's geïntegreerd te benaderen, en is eerder kunstmatig. Dit had, bij het invullen van de afzonderlijke aanvragen voor bepaalde thema's, zoals diabetes type II en cardiovasculair risico, voor gevolg dat de samenhangende logica van de Gezondheidsgids onvoldoende aan bod is kunnen komen. De werkgroep houdt hier rekening mee bij het formuleren van haar advies.

Dit advies omvat veel verschillende thema's en richt zich, rekening houdend met bovenstaande, op een aantal *kernelementen* in de argumentatie met betrekking tot de zinvolheid van de Gezondheidsgids als instrument en de aanbevelingen waar naar verwezen wordt. Het advies heeft niet de intentie volledigheid na te streven in het opnoemen van knel- en mogelijke verbeterpunten.

Algemeen

De Gezondheidsgids is een goed initiatief dat poogt op een positieve manier invulling te geven aan de rol van de huisarts in gezondheidsbevordering en ziektepreventie. De werkgroep moedigt een op wetenschappelijke evidentie gestoeld, gestandaardiseerd en planmatig preventief handelen binnen de huisartspraktijk aan en beschouwt het toepassen van de gezondheidsgids als een zinvolle invulling van het GMD⁺.

Het gebruik van de Gezondheidsgids door de huisarts binnen de arts-patiënt relatie promoten is erg zinvol. Het gebruiken en promoten van de vragenlijst, als deelinstrument aan de Gezondheidsgids, is echter niet wenselijk.

Het op voorhand meegeven van de vragenlijst om die thuis in te vullen kan bij de burger veel vragen oproepen, ongerustheid veroorzaken en ten onrechte medische consumptie uitlokken. Veel gegevens die gevraagd worden horen in het dossier van de huisarts aanwezig te zijn. Het is geen goede werkwijze om die (opnieuw) aan de burger te vragen. Door zelf de opsporing van een aantal risico's of aandoeningen onder de aandacht te brengen, bestaat de kans dat, op vraag van de burger de logica van de gezondheidsgids en achterliggende aanbevelingen niet meer wordt gevolgd of dat de vraag naar opsporing van andere aandoeningen wordt uitgelokt (bijvoorbeeld prostaatkanker, osteoporose). Het is, ook bij promoten van de Gezondheidsgids zonder de vragenlijst als instrument, belangrijk dat er richtlijnen worden gegeven aan de huisarts over hoe hiermee om te gaan.

Er zijn ook onvoldoende garanties dat het gebruik van dergelijke vragenlijst niet te vaak zal leiden tot het voorschrijven van labo-onderzoeken of andere technische prestaties eerder dan te focussen op leefstijlveranderingen.

Als aandachtspunt geeft de werkgroep aan dat het is belangrijk is om het effect van het gebruik van de Gezondheidsgids op het huisartsgeneeskundig handelen te registreren en te evalueren. De resultaten kunnen een inzicht bieden in hoe, en in welke mate, huisartsen, via dit instrument bijdragen tot preventieve gezondheidszorg.

Specifiek

(1) aanbevelingen over screenen naar borst-, dikkedarm- en baarmoederhalskanker

De Vlaamse overheid organiseert momenteel een Vlaams bevolkingsonderzoek naar borstkanker, en start in 2013 in principe met een Vlaams bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker, met een voorbereidende fase van 1 oktober 2012 tot en met 31 december 2012. Eind 2013 wordt, op gefaseerde wijze, een Vlaams bevolkingsonderzoek naar dikkedarmkanker ingevoerd. Over deze drie initiatieven formuleerde de werkgroep Bevolkingsonderzoek in 2011 een positief advies.

Verhogen van de participatie (informereren en aanmoedigen om deel te nemen), onder meer bij kwetsbare groepen, vermijden van overscreening, tijdige opvolging bij een afwijkend screeningsresultaat en specifieke opvolging voorzien voor personen met een verhoogd genetisch of familiaal risico zijn taken waarbij de huisarts een cruciale rol dient te vervullen.

Aanpassing, waar nodig, van elk van deze aanbevelingen en inpassen van de rol van de huisarts in de (geplande) organisatie van de Vlaamse bevolkingsonderzoeken vanaf het moment dat ze geïmplementeerd worden (ook in de voorbereidende fase) is een noodzakelijke voorwaarde voor toestemming.

(2) Aanvraag screenen naar diabetes type II

De aanvraag voor toestemming voor de aanbeveling voor screenen naar diabetes type II is onnauwkeurig en onvoldoende gedocumenteerd.

De aanbeveling voor screenen naar diabetes type II in de Gezondheidsgids wordt momenteel herwerkt door Domus Medica. De Vlaamse Diabetesvereniging werkt in het voorjaar van 2013 een model rond screening naar diabetes type II uit en voorziet hiervoor een aanvraag in te dienen bij de werkgroep. De werkgroep wenst een herwerkte versie van de aanbeveling van Domus Medica en de aanvraag van de Vlaamse Diabetesvereniging af te wachten om een definitief advies te formuleren. Dit uitstel is geen bezwaar om voorlopig, tot het afronden van de nieuwe aanbevelingen, een toestemming te verlenen voor gebruik van deze aanbeveling in het kader van de Gezondheidsgids binnen de individuele arts-patiënt relatie.

De werkgroep onderstreept het belang van afstemming van aanbevelingen over hetzelfde thema van verschillende expertisecentra in Vlaanderen.

(3) Screenen naar risico op hart- en vaatziekten

De aanvraag voor toestemming voor de aanbeveling voor screenen naar hart- en vaatziekten is onnauwkeurig en onvoldoende gedocumenteerd. Op basis van deze aanvraag beschikt de werkgroep over onvoldoende informatie om de aanbeveling te evalueren. De werkgroep betreurt dit, want de aanbeveling zelf is degelijk onderbouwd.

De werkgroep adviseert een toestemming te verlenen voor gebruik van deze aanbeveling in het kader van de Gezondheidsgids binnen de individuele arts-patiënt relatie.

(4) roken en alcoholgebruik

De werkgroep adviseert een toestemming te verlenen voor gebruik van deze aanbevelingen in het kader van de Gezondheidsgids binnen de individuele arts-patiënt relatie.

Besluit

De Gezondheidsgids is een werkbaar en goed model voor ondersteuning van de praktijk van de individuele arts in het preventief werken en het indijken van risico's. De werkgroep moedigt Domus Medica aan het gebruik van de Gezondheidsgids door de huisarts te promoten.

De werkgroep ziet voldoende redenen om het gebruik van de vragenlijst die er deel van uitmaakt niet te promoten. Die vragenlijst is volgens de werkgroep een niet essentieel en niet noodzakelijk deelinstrument om binnen de huisartspraktijk op een kwalitatieve manier aan preventieve zorg te doen en aan de slag te gaan met de Gezondheidsgids.

Om die reden adviseert de werkgroep een toestemming voor gebruik van de Gezondheidsgids binnen de huisartspraktijk op voorwaarde dat:

- de vragenlijst als deelinstrument bij de Gezondheidsgids niet wordt gebruikt/gepromoot;
- de aanbevelingen over screenen naar borst-, baarmoederhalskanker- en dikkedarmkanker, waar nodig, worden aangepast in overeenstemming met de organisatie van de Vlaamse bevolkingsonderzoeken vanaf het moment dat ze geïmplementeerd worden en de rol van de huisarts in de bevolkingsonderzoeken wordt verduidelijkt en gepromoot;
- de aanbeveling over screenen naar diabetes type II wordt aangepast aan de recente wetenschappelijke evidentie en de consensus met andere expertisecentra en na aanpassing wordt voorgelegd aan de werkgroep;

De werkgroep moedigt Domus Medica aan om

- (1) de invoering van een registratie, monitoring en evaluatie van (het gebruik van) de Gezondheidsgids actief te promoten bij huisartsen en bij de federale overheid, bevoegd voor de inrichting van het GMD+;
- (2) de Gezondheidsgids te gebruiken bij iedereen die een zorgrelatie heeft met de huisarts, ook al heeft hij of zij geen GMD of GMD+.

Dit advies, geformuleerd tijdens de vergadering van 8 november 2012, zal worden toegezonden aan de Vlaamse minister bevoegd voor het gezondheidsbeleid, en aan de administrateur-generaal van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Joost Weyler,

Voorzitter Vlaams werkgroep Bevolkingsonderzoek